

zoo hij ze veilig door een citaat kan weergeven, aan andere auteurs over. Maar natuurlijk lukt dat niet steeds, b.v. op die punten, waar het gaat over „de Goddelijke factor bij het Grieksch van het N.T.“: „God regeert alle ding tot in het kleine“, „al de eeuwen door, bij elke generatie, bij elken mensch“. Reeds de schepping van den mensch in zijn taal en de ontwikkeling van het menschelek bewustzijn met zijn uiting, heeft van den beginne in verband gestaan met, en was ook berekend op en richtte zich tevens naar, de toekomstige Goddelijke inspiratie der Heilige Schrift, ook die des Nieuwen Testaments. „Dit geldt in het bijzonder van de Griekse taal en haar geschiedenis, haar wezen en aanleg, structuur en krachten...“ „Voorts schiep Hij de personen, die Hij als de auteurs secundair van de boeken des N.T. wilde bezigen. Hij bepaalde hunnen aard en hunne gesteldheid en vermogens. Hij bereidde hen toe. Hij bestuurdde hunnen levensloop in volten omvang en tot in het geringste, en vormde hen ook geestelijk en naar hun bewustzijnsleven, bewustzijnsinhoud en uiting daarvan. En op het door Hem daarvoor vastgestelde oogenblik, toen de te gebruiken taal op die plaats die ontwikkeling en gesteldheid verkregen had, en de als auteurs op te treden personen die vorming, ook in taalkundig opzicht, deelachtig waren, welke voor hunnen bijzonderen dienst ter zake van de Heilige Schrift noodig was, deed Hij hen daar ter plaatse verkeerden, in die omstandigheden, lichamelijke en geestelijke, zich bevinden, die overleggingen hebben, die gevoelens en gewaar-

wordingen ondergaan, die woorden kiezen, die zinswendingen bezigen, die constructies vormen, en dat alles tot in de kleinste kleinigheden, als welke vereischt waren om ons Zijn Woord in dien door Hem gewilden vorm te doen toekomen...“

Hier zien wij iets van de wijze, waarop Prof. Greijdanus studeerde: Ondanks en ook te vaster door geduldige, niets verwaarloozende analyse voerde hij, al zijn gedachten en resultaten gevangen leidend naar den God der Schriften, de volle realiteit van het menschen- en wereldleven binnen de perspectieven, die God hem opende in de openbaring van Zijn genade. Dat maakte van hem, in al zijn uiterlijke stilheid en beheersching, een feestganger, die de glans van de heerlijkheid Gods in gestage, dienende Godsvrucht hoe langer hoe meer zag lichten uit de Schrift over het leven der Kerk, waarvan hij zich een levend lidmaat wist en betoonde. In weerwil van alle leed en eenzaamheid en ook daardoor gelouterd, hield hij vol om dagelijks gehoorzaam zijn kruis op te nemen. En de gespannen verwachting op het heil des Heeren, die hij al zijn dagen moet hebben gekoesterd — getuige ook zijn machtige visie in het boek der Openbaring — deelde zich mee aan diegenen, die het voorrecht hadden aan zijn sterfbed te mogen staan. Ondanks zijn felle doodstrijd en snerpande pijnen waren wij getuige van een vrede, die ons bijna zintuigelijk meevoerde, omhoog, tot bij den zich al wijder voor hem openende hemelpoort, en den jubelenden feestzang der verlostten.

D. J. BUWALDA.

„En zie naar den oprechte“ (Ps. 37)

Prof. Greijdanus was tot voor kort voor mij een onbekende. Niet wat betreft zijn geschriften. Maar wat aangaat zijn persoon, zijn uiterlijk, zijn voorkomen. Op een schooldag had iemand mij eens vanaf de achtergalerij van de Walburgkerk te Kampen gewezen naar dien professor daar heel vooraan, de zooveelste in de zooveelste bank. Maar gezien, in zijn oogen gekeken, heb ik hem voor het eerst van mijn leven op dien onvergetelijken, door ons gezegenden, door anderen verwenschten, dag, n.l. 11 Augustus 1944, te 's-Gravenhage.

Wie had zoo'n enormen toeloop verwacht? Daarom was het oorspronkelijke plan, dat we in een gebouw van het Leger des Heils zouden vergaderen. Ik kwam daar aan, toen de afgehuurde zaal nog geheel leeg was. De situatie ter plaatse zullen vele bezoekers zich nog herinneren. Door een lange gang kwam men pas tot de vergaderzaal. In die lange gang heb ik als één van de eerste bezoekers een rijzigen, ouden heer met een tasch in de hand zien naderen. Wie was dat? Ik herkende hem niet. Totdat ik Mevr. Knoop hem hoorde begroeten. Dat was nu prof. Greijdanus.

Achter het zaaltje was zooiets als een opkamertje. Daarheen verzocht Mevr. Knoop den professor haar te volgen. En daar heb ik getuige mogen zijn van de bartelijke verzorging, waarmee zij haar professor verveerde. Hij was immers gisteren met de nachtboot uit Kampen naar Amsterdam gereisd. Men weet, hoe bezwaarlijk, ja gevaarlijk vanwege de beschietingen, het treinreizen was in die dagen. Te Amsterdam was prof. Greijdanus naar het centraal station gegaan en had daar gewacht tot er eens een trein naar 's-Gravenhage zou vertrekken. Hij had dus een slapelozen nacht doorgebracht. Desondanks zat hij nu met een frische kleur op de wangen in het opkamertje aan zijn gastvrouw zijn reis te verhalen. Alleen wat warm. Het was ook Augustus. Van wat eau de cologne, hem door Mevr. Knoop aangeboden, maakte hij een dankbaar gebruik.

In dat opkamertje heb ik prof. Greijdanus dan voor het eerst van mijn leven goed aan kunnen kijken. Daar zat hij dus vóór mij, de schrijver van „Toerekeningsgrond van het Peccatum Originans“ (Adams bondsbreuk); de bekende commentator, van wien gezegd moet zijn door een anderen hooggeleerde, dat hij een voortreffelijk Graecus (kenner van het Grieksch) was; de schrijver van brochures, waarvan geoordeeld werd, dat ze zoo ontzettend scherp waren. Ik had ook mijn meening, althans over onderdeelen, van Greijdanus' werk. Maar hier zat dan de auteur als een eenvoudig mensch in het schamele opkamertje van het Leger des Heils te spreken. Wat een rustige stem. En wat had die man oprechte oogen in zijn hoofd. Ik heb ze sindsdien nooit vergeten, maar m'n indruk, opgedaan op dien morgen van 11 Augustus '44, vaak in verband gebracht met wat een andere oude man eens van Greijdanus zei, toen het over die „scherpte“ ging: „Maar, wie heeft ooit kunnen zeggen: Dat liegt hij?“ Inderdaad, deze man had niets van een slimmerd. Ook bij latere ontmoetingen ontdekte ik nimmer bij hem iets van den gewieksten kerkleider. Zijn woorden waren doorzichtig als glas. Deze man had niets achter de ellebogen.

Intusschen liep de zaal vol, boordevol. De menschen waren niet meer te bergen. Dat was wel duidelijk. Toen zijn we pas naar de Lutherse kerk gegaan, een gebouw, waarop prof. Dijk eens te Schiedam heeft gemeend te moeten smalen, omdat daar in de dagen van Geelkerken ook vergaderd was. Men voelt de strekking van de (onzakelijke) opmerking. Wij werden daarmee zoo in het voorbijgaan even getypeerd. Deze

Prof. dr. S. Greijdanus, zooals velen in den lande hem gekend hebben.

man van de kerkgreep verweet ons nota bene, dat we revolutionairen waren.

Maar prof. Greijdanus was meegewandeld naar die Lutherse kerk. En hij heeft daar ook gesproken. Wie, die 't beleeft heeft, zal 't ooit vergeten? Daar stond de emeritus-hooggeleerde. Uitgediend, dacht men. Reeds door een holderdeholderbenoeming vervangen. Smartelijke maanden achter den rug. Den vorigen nacht niet geslapen. Onvoorbereid des middags geroepen ook een woord te spreken. Hij deed het. En hij was de minste van dien dag niet. Ik kan mij nog het volgende uit zijn toespraak herinneren:

We moesten ons gedrag niet door menschen laten bepalen. We moesten ons b.v. niet te veel bekommeren om dien „geschorsten“ hooggeleerde Greijdanus. Men moest over hem geen zorg hebben. — Waren dat woorden van een clubjesmensch? Neen, daar was weer die zelfde oprechtheid, die ik 's morgens in die trouwe oogen gelezen had. Uit zijn toespraak herinner ik mij ook het echte Greijdaans-uitvoerige overwegen van mogelijkheid zus en mogelijkheid zoo; de kerkeraden konden dit doen of dat doen; de gemeenteleden konden deze of die gedragslijn volgen. Toen sprak de kerkrechtkenner, die raad gaf voor moeilijke situaties. Maar geen woord kwam uit zijn mond dat naar samenwerking zweemde. Altijd open en eerlijk. Deze hooggeleerde, die evengoed het Gereformeerde kerkrecht had kunnen onderwijzen als de vakken, waarin hij zoojuist uitgediend had, deze kenner van het recht, had ook een hart voor het recht. Hij was zoo één als Ps. 37 va 37 bedoelt. De oprechte van Ps. 37, de jnsjaar, de rechte, moet niets hebben van het kromme, van het oneerlijke. Nog herinner ik me, hoe ook hij waarschuwde voor wegloopen. Ieder had op zijn post getrouwen zijn ambt te vervullen, ook het ambt aller geloovigen. En het uur van scheiding was pas daar, wanneer men onversaagd en trouw gewaarschuwd had en deswege, om het onverdroten bestraffen van de aanwijsbare kerkzonden, werd uitgeworpen. Dat laatste woord kwam er tweemaal met kracht uit. Konden zijn „schorsers“ het nog maar één keer hooren. Maar het is nu te laat. Voor dezen oprechten man kunnen ze hun kwaad niet meer bejelden. Mij dunkt, er zal dezer dagen toch wel 's iets door hen heengaan. Ze kunnen

van Greijdanus zeggen wat ze willen, maar niemand durft ja te knikken, wanneer er wordt gevraagd: Heeft hij ooit zich ergens ingedrongen? Heeft hij ooit gepoogd door handig manoeuvreren zijn doel te bereiken? Maakte hij ooit gebruik van kerkpolitieke knepen?

En aan het eind van een later gehouden vergadering, te Voorburg, heb ik hem hooren bidden. Niets overdrevens was daarbij. In dat gebed vroeg hij wel, of we toch in alles God den HEERE „welbehagelijk“ mochten zijn.

Daar was het weer. Niet vragen naar de meeste stemmen b.v. Ook niet naar den gemakkelijksten of voordeligsten weg. Maar naar het welbehagen, den wil, het gebod Gods. Wie dat doet is geen koorddanser, geen kat-uit-den-boom-kijker. Die wandelt in zijn oprechtheid.

Een gemeentelid vertelde mij eens, dat tijdens Dr. Greijdanus' verblijf als predikant te Zuid-Beijerland er eens verschil van meening rees over de verzorging der armen. Volgens den kerkeraad mocht deze plaats hebben deels door de gemeente des Heeren, deels door het burgerlijk armbestuur. Dr. Greijdanus kon zich niet met die opvatting onmogelijk vereenigen. Tenslotte bood hij de helft van zijn tractement aan. Als dat burgerlijk armbestuur dan werd uitgeschakeld. Greijdanus stond voor zijn woord. Hij zei niet zoo maar 's wat. Zooals zijn „schorsers“.

Op de synode te Groningen werd hij door iemand eens nog al wat in de hoogte gebeurd. Vlak daarop, vlak er tegen in, een protest van prof. Greijdanus: „Ik ben maar een klein mannetje“.

Zoo heb ik dezen godvruchtigen man mogen gadeslaan bij enkele gelegenheden in de laatste vier jaren van zijn leven.

Deze vier levensjaren zullen sommigen jaren van verval moeten noemen. Niet van ouderdomsaftakeling. Daarvoor heeft onze goede God hem duidelijk willen bewaren. Maar van een ander verval. Van geloofsverval. Prof. Greijdanus is volgens hen immers een ongehoorzame jegens Gods gebod (het negende nog wel) geweest.

Doch wat ons aangaat, wij danken God voor al wat Hij ons in dezen oprechte nog heeft willen geven in de weinige jaren zijns levens na de vrijmaking van de gemeenten van onzen Heere Jezus Christus. De naam des HEEREN zij geloofd.

C. VONK.

SERVUS GLORIFICATUS

Elk woord over den nu verheerlijkten knecht Gods, dien velen onzer als hun vader-in-Christus-Jezus (1 Kor. 4:15) hebben leeren kennen (en erkennen) zij een dankgebed tot Hem, uit Wien en door Wien en tot Wien ook dit vaderschap was en is geweest.

't Is niet bij geval, dat het opschrift boven deze persoonlijke herinneringen begint met het woord: servus, dat is knecht, slaaf.

Evenmin is het willekeur of letterspel, wanneer in gedachte aan Rom. 8:30 (vgl. ook Gal. 1:24) er bij geschreven staat: glorificatus, verheerlijkt.

Wanneer die wondere glans, die God over zijn geelaat spreidde op het oogenblik, toen hij zijn bewustzijn geest bewust aan Hem, den Vader der lichten, beval (Hand. 6:15; 7:55-56; vgl. ook 2 Kor. 3:7 = Ex. 34:30), door ons, toeschouwers, terecht mocht worden benoemd, dan schrijven we, huiverend voor Gods majesteit en juichend over Zijn genade: verheerlijkt!

En dat laatste gesprek — amper een etmaal vóór zijn opneming in heerlijkheid — was als het uitroepende achter dien éenen en eenigen zin van zijn leven: Doulos Theou, knecht van God (1 Petr. 2:16).

Dat gesprek was zóó.....

Op bezoek bij hem midden in zijn stervenspijn:

„U is zeker verheugd, Professor, dat U nu spoedig bij Uw Heiland is?“ — „Ja, ik hoop van gauw“. — „Maar wij hadden U zoo graag nog langen tijd bij ons gehad. Uw werk is voor ons nog van zooveel betekenis“. — Toen hij, met bijna verwijtenden blik: „of het werk, dat ik mocht doen, betekenis heeft gehad, weet ik niet. God zal het keuren“.....

Ziet, die gezindheid was er bij „Greijd“, die ook in Christus Jezus was, Die de gestalte van een dienstknecht heeft aangenomen (Philip. 2:5 en 7).

Doulos Theou!

Hierboven werd verwezen naar 1 Petr. 2:16. Een eerste, persoonlijke herinnering uit den studententijd worde daaraan vastgeknoopt.

College — Maandagmiddag. Er is het eerste uur weer eens „blauw gepiekt“, zooals toen de term luidde. Van louter baloorigheid zijn we druk in de pauze; ook nog druk, als „Greijd“ al weer weg schuift voor 't volgende uur; achter hem aan luidrechtig hora-gebrul (sic!); gedrang, geduw in de smalle gang naar de groote collegezaal. „Greijd“ laat niets merken. 't College-exegese (over 1 Petr.) gaat beginnen. De pennen vliegen weer; jakkeren, tempo, en nog eens tempo. Dan klinken niet zoo zuinig en heel demonstratief zucht op zucht, „Greijd“ gaat onverstoort verder..... (1 Petr. 2:16) „hoos Theou doulou, als dienstknechten Gods“. Elk woord komt er scherp uit („met vollen nadruk“). En als deze passus is uitgelegd, haarfijn (all' = maar; van volstrakte tegenstelling) met die welbekende, eigenaardig-scherpe dicteerstem, dan klinkt het ineens (als na een ondefi-

nleerbare heeren m op college Wij beco Ziet, zc verbittere leiden to 4:7).....

Elk wo een dank Ziet

„weggele alles kwij zijn vast staat „Gri dagmidda vraagt —

..... „Nu wordt uit van toen onafschel (even zo Ziet, oc volmaakt heeft op verwekke des Woor „Greijd“ vaktul zej Zoo gi vs 4). Zo zoals de plichtinge dat bar-

Zoo gir Trouw nieuwe st de theolo ient, dat niet in ee

.....E je je geb En als ten worde mee lang vs 35) en (Ps. 23 : Zóó he

Woord ge kend als schapen v Waaror Maar ook afschelds Nóg komt als tot ee

Dan, or inoognito „Wel, U informeer wen; afsc met den l Verle; Toen d

het vader den van „buitenla nieuws n gemeenen „Greijd“)

Daarop van-den-v En wee post. En schied was hun die wilde dat

Toen is me geni ge!!] de Zoo we schapen i Dan ve Blijdscl

God ons zijn kant dienstond het aanst het nu di

Wat kt er nog ke waarbij j Telkens i Ook di hij raad: Wóórd“.

En bij herdersle hand zwz vrede me gens B³, Greijd. a.) Zoo ho

Toen d dag) drie